37020 XIV Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (XIV) en het Diergezondheidsfonds (F) voor het jaar 2027

Nr. 5 Brief van de staatssecretaris van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 9 oktober 2026

Dierentuinen vervullen een belangrijke maatschappelijke rol in het behoud van soorten en biodiversiteit, en in educatie over dieren en de natuur. Met miljoenen bezoekers per jaar zijn dierentuinen bovendien een geliefd uitje voor velen. Tegelijk staan dierentuinen voor uitdagingen, bijvoorbeeld op het gebied van dierenwelzijn. Door wetenschappelijk onderzoek en opgedane ervaringen leren we steeds meer over wilde dieren in gevangenschap, over wat ze nodig hebben en hoe we hun welzijn en gezondheid kunnen borgen. Dit gaat hand in hand met toegenomen aandacht voor het welzijn van wilde dieren in gevangenschap, waarbij soms ook zorgen worden geuit over het houden van dieren in dierentuinen. In 2025 concludeerde de Raad voor Dierenaangelegenheden (RDA) in zijn zienswijze over de toekomst van dierentuinen *De toekomst is er Zoo*[1], dat het belangrijk is dat dierentuinen invulling blijven geven aan maatschappelijke doelen als educatie en conservatie, en er ook serieus gekeken moet worden naar zorgen rondom het welzijn van wilde dieren in gevangenschap.

De afgelopen maanden heb ik verschillende dierentuinen bezocht en kennisgemaakt met de sector. Ik waardeer de gastvrijheid van dierentuinen en de openheid van de sector in de gesprekken die we hebben gevoerd, over wat goed gaat in dierentuinen maar ook over wat beter kan. Ik hecht aan een zorgvuldig en toekomstbestendig dierentuinenbeleid dat recht doet aan zowel de intrinsieke waarde van dieren als de maatschappelijke functies van dierentuinen. Daarnaast vind ik het belangrijk dat onnodige regeldruk wordt aangepakt. De regelgeving moet simpeler en toekomstbestendiger worden. Daarom informeer ik u via deze brief over mijn visie op dierentuinen en de stappen die ik neem om het dierentuinenbeleid verder te versterken.

Toekomstbestendige dierentuinen

De dierentuinsector is divers. Er bestaan grote verschillen tussen dierentuinen, bijvoorbeeld in de manier waarop invulling wordt gegeven aan hun taken op het gebied van educatie en conservatie. Een aantal dierentuinen is volop bezig zich te ontwikkelen op basis van de nieuwste kennis en inzichten, zoals de dierentuinen die aangesloten zijn bij de Europese dierentuinorganisatie EAZA, terwijl daar voor andere dierentuinen nog een taak ligt. Ik verwacht van dierentuinen dat zij zich blijven ontwikkelen en daarmee ook recht doen aan de veranderende maatschappelijke blik. Educatie, conservatie en dierenwelzijn moeten hierin centraal staan. Alleen dan zijn dierentuinen toekomstbestendig. Concreet verwacht ik van dierentuinvergunninghouders dat zij:

[1] https://www.rda.nl/documenten/2025/03/26/zienswijze-de-toekomst-is-er-zoo

- dieren op een dierwaardige wijze houden, en;
- een meetbare educatieve bijdrage aan het maatschappelijk bewustzijn over het behoud van soorten en biodiversiteit leveren, en;
- een concrete bijdrage aan conservatiedoelen leveren, en;
- ethische afwegingen zorgvuldig, transparant en navolgbaar maken, en;
- blijven voldoen aan de ontwikkelende eisen rondom dierenwelzijn, veiligheid, conservatie en educatie.

Het huidige vergunningensysteem kan de benodigde ontwikkeling binnen dierentuinen in de weg staan. Dierentuinvergunningen worden voor onbepaalde tijd afgegeven, zonder verplichting om te vernieuwen. Dierentuinen die niets aanpassen en aan hun verouderde vergunning blijven voldoen, worden nu niet opnieuw getoetst. Er vindt alleen een toets plaats wanneer dierentuinen vernieuwen en verblijven aanpassen. Daarmee wordt de regeldruk vooral gevoeld door de dierentuinen die vooruit willen. Ook de grote administratieve last die dierentuinen ervaren tijdens vergunningverlening kan vernieuwing tegengaan. Dat moet anders. De genoemde doelen kunnen enkel behaald worden wanneer de regelgeving en uitvoering daarop is toegespitst. Daarom heb ik een plan opgesteld voor het doorvoeren van een stelselwijziging om dierentuinen toekomstbestendig te maken en ruimte te bieden aan dierentuinen die het goed willen doen. Aan de hand van gesprekken die mijn ministerie de afgelopen jaren heeft gevoerd met de sector, uitvoeringsorganisaties en NGO’s, mijn bezoeken aan de dierentuinen en de zienswijze van de RDA over dierentuinen, heb ik een aantal thema’s geïdentificeerd waarmee ik de komende jaren aan de slag ga. Dat zijn:

- het vergunningensysteem
- regeldruk
- dierenwelzijn
- de omgang met surplus dieren
- publieksinteracties
- educatie
- dierpresentaties
- conservatie
- wetenschappelijk onderzoek,
- veiligheid
- curatieve en preventieve veterinaire zorg

De komende jaren zal het beleid op al deze thema’s worden herzien om de randvoorwaarden vast te stellen voor een toekomstbestendige dierentuinsector. Dat doe ik stapsgewijs. Ik ga eerst aan de slag met het vergunningensysteem, onder andere met als doel het verlagen van de regeldruk. Daarna zullen de inhoudelijke thema’s worden uitgewerkt. Dit vormt samen een ambitieuze en omvangrijke stelselwijziging, waarin veel thema’s worden behandeld en knelpunten die door de sector en in de uitvoering worden ervaren, worden aangepakt. Het verbeteren van dierenwelzijn en het versterken van de maatschappelijke taak van dierentuinen zullen als rode draad door deze thema’s lopen en nadrukkelijk worden meegenomen bij de uitwerking. Speerpunt daarbij is dat vooroplopende dierentuinen niet worden gehinderd en innovatie mogelijk blijft, terwijl achterblijvers worden gestuurd om zich te ontwikkelen. Mogelijk kan zelfregulering door vooroplopende dierentuinen hierin een rol spelen. Daarbij is

er ook oog voor het versimpelen van de regelgeving en het verbeteren van de uitvoerbaarheid van de regelgeving voor zowel de sector als de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO). Ik voorzie dat aanpassing van de regelgeving voor dierentuinen, zoals is vastgelegd in hoofdstuk 4.1 van het Besluit houders van dieren (Bhvd) als implementatie van de Europese dierentuinrichtlijn (1999/22/EG), noodzakelijk is.

Een stelselwijziging vormgeven kan ik niet alleen, dat doe ik in samenwerking met experts, de dierentuinsector, NGO's en RVO. Er is goed contact met de twee sectororganisaties: de Nederlandse Vereniging van Dierentuinen (NVD) en Vereniging Dier en Park. Deze organisaties vertegenwoordigen ongeveer de helft van het aantal dierentuinen in de sector en ontvangen samen veruit de meeste bezoekers. De dierentuinen waarop aanpassing van de regelgeving mogelijk de grootste impact zal hebben, zijn echter niet verenigd. Ik zal bezien hoe ik vergunninghouders die niet zijn aangesloten bij een sectororganisatie op een efficiënte wijze kan betrekken, zodat ook hun belangen voldoende meegewogen kunnen worden in dit traject.

Stand van zaken huidig beleid

Met twee van de genoemde thema's ben ik aan de slag gegaan. Dat zijn de publieksinteracties en de omgang met surplus dieren in dierentuinen. Ik informeer u over de stand van zaken van de uitwerking van deze onderwerpen.

Publieksinteracties

In dierentuinen kunnen zich situaties voordoen waarbij bezoekers direct in aanraking kunnen komen met de dieren, of waarbij directe interactie tussen bezoekers en dieren gestimuleerd wordt. Denk hierbij aan situaties waarin bezoekers de gelegenheid krijgen om dieren te voeren, doorloopverblijven of het aanraken van dieren door bezoekers tijdens presentaties. Hoewel dergelijke publieksinteracties volgens de huidige regels zijn toegestaan kan het een onnatuurlijk beeld van wilde dieren neerzetten. Daarnaast leven er vragen over de veiligheid van dieren en bezoekers tijdens publieksinteracties en de effecten op dierenwelzijn. Daarom bekijk ik welke plek publieksinteracties in toekomstbestendige dierentuinen kunnen innemen en of aanvullend beleid wenselijk is. Bij deze afweging neem ik educatie, dierenwelzijn en veiligheid mee. Met deze brede aanpak onderzoek ik ook een mogelijk verbod op publieksinteracties in dierentuinen, zoals mijn ambtsvoorganger in 2024 heeft aangekondigd in antwoorden op Kamervragen (Aanhangsel Handelingen II 2023/24, nr. 2110; 2024Z07968) over publieksinteracties die in het Dolfinarium worden aangeboden.

Omgang met surplusdieren

Eén van de maatschappelijke taken van dierentuinen is conservatie. Om hier concreet aan bij te dragen, zijn veel dierentuinen betrokken bij instandhoudingsprogramma's. Ik vind het belangrijk dat dierentuinen deze rol kunnen blijven vervullen, maar dat ze tegelijkertijd ook stilstaan bij hun fokbeleid en vooraf nadenken over de consequenties hiervan. Soms ontstaan bij het fokken namelijk surplusdieren. Een surplusdier is een dier waarvoor geen plaats (meer) beschikbaar is binnen een dierentuin. Het doden van deze dieren kan in sommige

gevallen noodzakelijk zijn voor populatiemanagement, om vergrijzing binnen een populatie tegen te gaan en genetische variatie te behouden. Ik zie dat het doden van surplusdieren maatschappelijk veel vragen en emoties oproept. Die zorgen begrijp ik. Ik vind dat dierentuinen alleen in uiterste gevallen een gezond dier mogen doden, waarbij deze keuze op een zorgvuldige, transparante en navolgbare wijze moet worden gemaakt. De RDA schetst dit ook als één van de randvoorwaarden voor een dierwaardige en toekomstbestendige dierentuin.

De aangenomen motie van het lid Kostić c.s. (Kamerstuk 36 410 XIV, nr. 69) vraagt om een plan van aanpak om een einde te maken aan het doden van gezonde dieren in dierentuinen. In het kader van deze motie heb ik gesprekken gevoerd met de sector, experts en NGO’s.

Naar aanleiding van de gesprekken, wil ik dat dierentuinen een collectieplan en een besliskader gaan opstellen en gebruiken bij het maken van keuzes rondom het fokken met en doden van (surplus)dieren. Met het collectieplan worden dierentuinen aangespoord om vooraf na te denken over de consequenties van hun fokbeleid. Het is mogelijk om het aantal surplusdieren te beperken door bewuste collectiekeuzes te maken. Met deze aanpak blijft het voor dieren mogelijk om soorteigen parings- en sociaal gedrag te vertonen, een vergunningseis die is opgenomen in artikel 4.4, van het Bhvd, en voor dierentuinen om hun rol op het gebied van conservatie en soortbehoud te blijven vervullen. Een collectieplan sluit het ontstaan van surplusdieren echter niet volledig uit. Het besliskader zorgt ervoor dat dierentuinen keuzes rondom de omgang met surplusdieren zorgvuldig, transparant en navolgbaar maken. Het besliskader bestaat uit verschillende stappen, waaronder het onderzoeken van opties voor herplaatsing in een andere dierentuin, die doorlopen moeten worden voordat een dierentuin mag besluiten om een dier te doden.

Ik ben voornemens om het opstellen en gebruik maken van een collectieplan en besliskader vast te leggen in regelgeving. Dit zal ik meenemen in de stelselwijziging voor dierentuinenbeleid, maar ik vind het belangrijk dat de sector hier nu al mee aan de slag gaat. Om te beginnen zal ik een bijeenkomst organiseren, om samen met de sector een werkgroep te vormen die met dit onderwerp aan de slag gaat, en gezamenlijk kaders opstellen die aansluiten bij mijn visie en de motie Kostić c.s. Een deel van de sector werkt al met een collectieplan en besliskader. Daarom roep ik deze partijen op om hun kennis en ervaringen te delen met de rest van de sector. Uiteindelijk kunnen de door de sector ontwikkelde plannen als basis dienen voor de voorziene regelgeving. Ik beschouw de motie hiermee als afgedaan.

Tot slot

Samenvattend staan we aan de vooravond van een grote herziening van het huidige dierentuinenstelsel. De eerste contouren zijn uitgedacht en het beleid zal de komende periode meer vorm krijgen. Met name in het verlagen van de regeldruk voor dierentuinen en de omgang met surplusdieren verwacht ik de komende maanden concrete stappen te zetten. Maar er is nog veel meer werk te doen, en daarmee ga ik de komende jaren met veel energie aan de slag. Ik kijk ernaar uit om samen met alle betrokkenen te werken aan een toekomstbestendige dierentuinsector, waar educatie, conservatie en

dierenwelzijn centraal staan en dierentuinen voldoende ruimte hebben om te vernieuwen en te innoveren, zonder onnodige regeldruk.

De staatssecretaris van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur,
S.P.A. Erkens